

ÚJ ADATOK HAZÁNK MOHFLÓRÁJÁHOZ.

Dr. Demeter Károly ref. kolleg. tanártól.

A tavaly nyáron Palota-Ilván, a Szász-Régen-borszéki útvonal legszebb és florisztikai szempontból sem érdektelen pontján és a Kelemen-havason tett bryologiai kutatásaim, feles számú érdekes és több, részint Erdély, részint egész Magyarország mohflórájára nézve is új alak felfedezésére vezettek.

Ezek közül kívánok néhányat ez úttal a t. szakosztálynak bemutatni, ide vágó megjegyzéseim, illetőleg az alakok jellemzése kíséretében.

Az alakok a következők:

Dicranum scoparium (L.) HEDW. var. *turfosum* MILDE
Bryol. Siles. p. 71 c. fr.!

Gyűjtöttem Palota-Ilván, a Maros bal partján, tőzeges erdőtalajról 1886. Júl. 21.

A hazai flórára nézve új alak, melyről sem JURATZKA Laubmoosflórájában, sem HAZSLINSZKY Magy. Birodalom Mohflórájában, sem CHALUBINSKY Enumeratiójában nincs említés téve.

A gyűjtöttem példányok alapján a következőleg jellemezhető:

Gyepe magas (egész 7 cm.-ig), fénylő, fenn zöldessárga, alant sötétbarna, kevés gyökzöszszel; levelei száraz állapotban felállóan terpedtek (erecto-potentia), majdnem csövesek, csúcukon kissé kihégyeztek, majdnem épek, vagy csúcuk felé és hátukon kevés tompa foggal ellátottak.

Találónan jegyzi meg BRAITHWAITE (Brit. Moosfl. VII. 148. 1.), hogy e varietas nagyon elüt a *D. scoparium* minden más alakjától s némileg közeledik a *D. neglectum* JUR.-hoz alsó levelei sötétbarna színével.

BOULAY szerint (Musc. France p. 485 adnot.) e varietas ter-
mése általán ismeretlen; e szerint ez az első természetes lelet és így

ránk nézve kétszeres érdekekkel bir. Különben az én növényem tokja úgy alakjában, valamint színében és szerkezetében megegyezik a törzsalak tokjával.

Barbula tortuosa (L.) WEB. et MOHR var. *fragilifolia*
JUR. Laubmoosfl. p. 123.

Gyűjtöttem Palota-Ilván, napos andesin-trachyt-sziklákon 1886. Júl. havában.

Hazánkból eddig a Tátráról ismeretes, hol LIMPRICHT és CHALUBINSKY is gyűjtötte. A HAZSLINSZKY Magy. Birodalom Mohflórájában azonban nincs megemlítve; azért helyén valónak látom e varietas rövid jellemzését adni JURATZKA után:

Szára gyér gyökérzetű, levelek a hegyöken törékenyek, levélér a hátán fehéres, erősen fénylő. Úgy viszonylik a törzsalakhoz, mint *B. nitida* a *B. inclinátá*-hoz és könnyen összetéveszthető a *B. fragilis*-szel. Eddigelé mindig csak meddő állapotban találtattott.

Erdélyre nézve új.

Schistostega osmundacea (DICKS.) WEB. et MOHR Bot. Taschb. p. 92.

Gyűjtöttem a Kelemen-havas aljának „Tyetrisika“ nevű fenyvesében, egy trachyt-szikla árnyékos üregében, 1886. Júl. 31.

E rendkívül érdekes kis növényke eddigelé csak egyetlen egy termőhelyről volt ismeretes egész hazánkból, és az: Hosszúaszó vidéke, a hol 1878-ban BARTH gyűjtötte. SCHUR említi ugyan Enumeratiójában 4504. sz. a., hogy azt már LERCHENFELD gyűjtötte volna Fogaras melletti sziklákon; de FUSS a növényt nem találta meg a LERCHENFELD-féle herbariumban. (V. ö. M. FUSS Syst. Aufzähl. Siebenb. Kryptog. Arch. Ver. Siebenb. Landesk. XIV. (1878) n. 1241.)

Különben alig lehet érteni, hogy e mohát még nem gyűjtötték más pontjain is hazánknak. Mert nem épen olyan ritka az; JURATZKA pl. a szomszéd Ausztriából egész sor lelethelyét számlálja elő. Aztán meg az a bűvös smaragd fény, a melyet állandó protonemájának gömbölyded sejtjei a hozzájuk jutó gyenge fény visszaverése által magok körül árasztanak, megvilágítva a homályos üregeket, melyeknek feckén e kis növényke különösen szeret megtelepedni, — annyira megragadja a kutató figyelmét, hogy annál fogva lehetetlen e mohát termőhelyén akár elnézni, akár más fajjal összetéveszteni. E physio-

logiai sajtáság vezetett rá engem is az irt lelethelyen, a hol egy velem volt tanítványom pillantotta meg először az üreg mélyéből kilövellő zöld fényt s egészen elbámúlva figyelmeztetett a szokatlan látványra.

Mnium spinulosum BR. EUR. IV. t. 394. A Kelemen-havas aljának „Tyetrisika“ nevű részében gyűjtöttem 1886. Júl. 31.

JURATZKA, Laubmoosflorájában (306. l.), Ausztriából több termő-helyét sorolja elő e ritka fajnak, mely ott különösen a terület északnyugoti részének fenyveseiben, gyakran *Mn. spinosum* (VOIT) SCHWAEGR. társaságában fordul elő. A Tátra-hegységben gyűjtötte REHMANN Bukovina mellett és FRITZE a Koscielisko-völgyben. E két adat a Tátra galicizai oldalára vonatkozik, úgyszintén ama harmadik is, melyet újabban CHALUBINSKI közöl Enumeratiójában (93. l.); míg hazánk területéről e faj eddig ismeretlen volt.

Bármennyire hasonlít a már említett *Mn. spinosum*-hoz, de mindig és világosan megkülönböztetik attól: synoik virágzata, minden részének kissé finomabb méretei, halványabb tokszíne, melytől élénken elüt a perisztomfogak sötétbarna színe, nem fodros (legfennebb kissé hullámos), rövidebb (egész 5 mm. hosszú) és világosabb zöld levelei, végül szabályosabb hatszögű levélsajtjai.

Homalothecium sericeum (L.) BR. EUR. var. *robustum* WARNST. Moosfl. Prov. Brandenb. p. 65 (1885).

Palota-Ilván, a Maros bal partján levő sziklákról gyűjtöttem 1886. Júl. 21.

A törzsalaknál természetesebb voltával és száraz állapotban kevésbé begörcbült ágacskáival a *H. Phillipeanum* (SPRUCE) BR. EUR. fajhoz hasonló.

Az én növényem WARNSTORF szerint teljesen megegyezik az általa Neuruppin környékén vén nyárfatörzsek alján gyűjtött példányokkal, a melyekre ő e varietast alapította. Véleményem szerint egyszerű formánál egyébnek alig tekinthető.

Magyarországra nézve új alak.

Sphagnum acutifolium EHRH. var. *quinquefarium* LINDB. in BRAITHW. The Sphagn. p. 71.)*

Gyep fenn halványzöld, alant halvány sárgászöld, többé-ke-

*) Az itt felsorolt tőzegmoh-alakokat CARDOT francia sphagnolog revideálta. HAZSLINSZKY művében név szerint sincsenek említve e varietasok, azért adom a círást mindeniknek.

vésbé világos-bíborral keverve. Szárlevelek széles aljból deltoid alaknak, tompán hegyzetek, csúcsukon 5-foguak; sejtjeik rostnélküliek. Elálló ágak terpedtek, visszagöbültek; leveleik mindig, de kivált nedves állapotban, világosan 5-sorosak, elállóak vagy kissé visszagöbültek, aprók és tompa csúcsukon 5-foguak.

E szép tőzegmohának legbiztosabb megkülönböztető jellege az elálló áglevelek 5-soros állása.

Gyűjtöttem az „Ilva“ nevű havasrészben, Palota-Ilva közelében, 1886. Júl. 25.

Erdélyre nézve új.

CARDOT a gyűjtöttem anyagban két formát különböztetett meg:

a) egy inkább felálló áglevelű f. *strictum*-ot és

b) egy tömöttebb gyepű f. *densum*-ot.

WARNSTORF már a Flora 1884. évfolyamában közzétett „Sphagnologische Rückblicke“ című értekezésében kifejezést adott abbéli gyanításának, hogy ez a varietas idővel, a mint t. i. alakköre, földrajzi elterjedése és anatómiai viselkedése jobban lesznek ismerve, faji rangra lesz emelhető. És csakugyan, két évvel később, a Hedwigia 1886. évf. VI. füzetében „Zwei Ardentypen der Sphagna etc.“ címen megjelent dolgozatában, mint külön typust hasítja ki az Acutifolium-csoportból

Sph. quinquefarium (BRAITHW.) WARNST. néven s azt következőleg jellemzi:

A szár fahengere mindig zölde, halvány- vagy szalmasárga, soha sem vörös; a szár kérgének felületi sejtjei mindig, habár gyakran nagyon is gyéren jelentkező, kerek hárttyavékonyodásokat vagy átfúródásokat mutatnak; az elálló ágak levelei kitűnően 5-sorjában állanak, úgy, hogy az ágak kivétel nélkül 5-szegletűeknek látszanak.

Var. *fallax* WARNST. Eur. Torfm. p. 42.

Gyep fenn zöld és aláfélé halványzöld vagy egészen halvány sárgászöld; szárlevelek csúcsukon kevésbé elkeskenyedők, lekerekítettek és rongyosan-rojtosak, s vagy egészen rostnélküliek vagy a csúc alatt a rostoknak rendkívül finom nyomait mutatják; a kéreg nem ritkán likaeskás.

Szárleveleinek alakjával a *Sph. Girgensohnii* russ.-hoz hasonlít s WARNSTORF e varietast határozottan a russow-féle fajhoz átmenő alaknak tekinti.

Gyűjtöttem a „Sztézsia mezeje“ nevű havasi legelőn, Toplicza közelében, 1886. Aug. 1.

A hazai flórára nézve új.

Var. *elegans* BRAITHW. The Sphagn. p. 72.

Az igen tömött gyepe fenn rózsapiros, alant szennyesfehér; szár karcsu, villásan elágazó; szárlevelek nagyon hosszúak, hosszúkácsok, hirtelen összehúzódtott csúcsukon tompák, 5-foguak s felső felükön rostokkal és kevés likaacskaival vannak ellátva.

Gyűjtöttem az „Ilva“ nevű palota-ilvai havasrészén, 1886. Júl. 25.

A hazai flórára nézve új.

Var. *congestum* GRAV. in WARNST. Eur. Torfm. p. 54.

Szerfelett tömött, alacsony, vánkossalalaku, sárgászöld vagy halványbarnás gyepeket alkot; szárlevelei aprók, lekerekített csúcsukon kissé szaggatottan fogasok; ágnyalábok nagyon tömöttek; a rövid ágak el- vagy felállóak s levelük aprók, tojásdadok, nagyon öblösek, felső részökben meglehetősen nagy likaacskaikkal, lecsontított csúcsukon fogasok.

Gyűjtöttem a „Sztézsia mezeje“ nevű topliczai havasi legelőn, 1887. Aug. 1.

A hazai flórára nézve új.

Sph. Girgensohnii RUSS. var. *squarrosulum* RUSS. Beitr. Torfm. p. 47.

A törzsalakot, mely HAZSLINSZKY Magy. Birodalom Mohflórájában még mint a *Sph. fimbriatum* WILS. varietása szerepel, legbiztosabban szárleveleiről lehet felismerni és megkülönböztetni a hozzá nagyon közel álló WILSON-féle fajtól. Emennél ugyanis a szárlevelek felső részökön erősen elszélesednek, csúcsukon le vannak kerekítve és egészen le az oldalszélek közepéig rojtosak; míg a RUSSOW-féle fajnál egyforma szélesek (felső részökön semmi esetre sem szélesebbek, mint aljukon), csúcsukon le vannak csonkítva és csak ott (nem pedig az oldalszéleken is) rojtosak.

A var. *squarrosulum*-ot jellemzik: Gyepe rendszeren kisebb, szára czingárabb, mint a törzsalaké; szárlevelei gyakran tojásdad-hosszúkók; áglevelei felső végökkel visszagöbültek.

Gyűjtöttem „Nagy-Csika“ nevű topliczai havasrészén, 1886. Aug. 1.

Erdélyre nézve új.

Maros-Vásárhely, 1887. Okt. 15.